

Vereniging Vrouwen voor Vrede

WILPF Afdeling Nederland

Commentaar bij de Rijksbegrotingen Buitenlandse Zaken en Defensie voor 2010

Bijlage bij de brief aan de leden van de vaste Kamercommissies
d.d. 31 oktober 2009

I. Crisisbeheersing en burgers als bondgenoten

De begroting van Defensie bevat op verschillende plaatsen een brede opvatting van *crisisbeheersingsoperaties*, nl. dat het doel ligt in de opbouw van een vernieuwde samenleving. De begroting van Buitenlandse Zaken voert voor het beoogde effect van onze Nederlandse steun in problematische situaties de term *vredesdividend* in (BuZa p.33). Die twee woorden, beheersingsoperatie en dividend – hoe moeten we die verstaan? Hoe kunnen crises worden *voorkomen*, aan *wie* komt de winst toe?

Wij hebben de beide teksten gelezen op die voornemens en maatregelen die bijdragen aan de vergroting van democratie en aan het vertrouwen op de kracht van de lokale gemeenschappen. Het beteugelen en voorkomen van geweld (armoede, uitbuiting, verkrachting, drugshandel, vernietiging) ligt mee in hun handen. Wij komen dan tot de volgende opmerkingen, uitlopend op de actuele kwestie van een eventuele voortzetting van een Nederlandse missie in Afghanistan.

Conflictpreventie

Wij hebben respect voor de zoektocht van de beide departementen naar het juiste militaire en civiele optreden in conflicten en fragiele situaties. Wij zijn ook blij dat in beide teksten over preventie gesproken wordt. Daarom verbaast het ons dat daarin met geen woord gerept wordt over de belangrijke preventieve rol van burgers/burgerorganisaties. Het burgervredeswerk (in Duitsland erkend en gesteund) is de beste kans om burgers en vooral vrouwenorganisaties in te schakelen bij preventie en bij vredesopbouw. Dat geldt zowel bij *early warning* als bij het beschermen van de vredesinitiatieven in de conflictgebieden. Wij denken hier niet makkelijk over, ook dit vredeswerk ondervindt veel risico's, de zwaarte, de duur, de manipulaties door partijen. Elke inzet moet in het gebied zelf gevraagd zijn. Ontwikkel daarop de instrumenten en leid mannen en vrouwen op voor taken voor midden- en langetermijnperspectieven. Onze visie gaat verder, naar de bevolking in de gebieden zelf: zoek daar de lokale vredestichters, dat zijn de eerste bondgenoten.

Enkele voorbeelden. In *Kosovo* levert Nederland een bijdrage aan politie en justitie (BuZa p.29). Wordt er om het doel van goed bestuur te bereiken ook steun verleend aan lokale vredesgroepen, vrouwengroepen en mensenrechtenstrijders? Bij de steun aan overheden in

WILPF Afdeling Nederland Obrechtstraat 43 3572 EC Utrecht
www.WILPF.nl wilpf.nl@gmail.com
VROUWEN VOOR VREDE Postbus 963 3800 AZ Amersfoort
www.vrouwenvoorvrede.nl vrouwenvoorvrede@antenna.nl

fragiele staten (BuZa p.33) zou ruimte gegeven moeten worden aan burgerinitiatieven. Buitenlandse Zaken bespreekt het nog betrekkelijk nieuwe concept van de *Responsibility to Protect* (BuZa p.50). Waar staten niet goed voor de burgers zorgen en de mensen daardoor lijden, is het goed om vanaf het begin duidelijk onder ogen te zien, dat het startpunt van de hulp ligt in de lokale infrastructuur van burgers die initiatieven nemen en oplossingen zoeken en de ngo's die deze infrastructuur kennen. Hun werk kan worden ondersteund door goed getrainde, internationale burgervredeswerkers, bijvoorbeeld langs de weg van de *Nonviolent Peaceforce*.

Gender

Buitenlandse Zaken heeft in aansluiting op het derde Millennium Ontwikkelingsdoel een apart beleidsartikel over gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen waarin veel voornemens staan (BuZa p.112). Wij zijn daarom verbaasd dat het belang van gender - hoe werken die voornemens uit bij mannen en bij vrouwen - niet aan de orde komt bij andere onderdelen. Mannen en vrouwen hebben dikwijls hun eigen wijze van werken en hun eigen organisaties. Wij constateren dat het ontbreekt aan een werkelijk geïntegreerd genderbeleid, behalve bij de specifieke paragrafen over Resolutie 1325.

Wij citeren een voorbeeld van een gemiste kans: "Nederland blijft aandacht vragen voor de *mensenrechtensituatie in Irak*, waaronder de positie van etnische en religieuze minderheden." (BuZa p.28). Waarom hier de bepaald niet rooskleurige positie van vrouwen niet genoemd? Een ander voorbeeld is dat bij Defensie in de paragraaf over *civiel-militaire samenwerking* (Def p.22) zonder enige differentiatie over 'burgerbevolking' wordt gesproken. Vervolgens, als Nederland leveren we in Afghanistan een bijdrage door onder anderen militairen, politietrainers en ontwikkelingsdeskundigen in te zetten. Waarom geen *genderspecialisten*?

Vrouwen en gewapende conflicten

In maart 2010 zal in New York de vierde Wereldvrouwenconferentie (Beijing 1995) geëvalueerd worden. Wij vragen de regering er voor zorg te dragen dat het *Platform for Action* (PfA) bevestigd wordt en dat er wereldwijd gewerkt gaat worden aan verdere uitvoering en concretisering.

Buitenlandse Zaken geeft in de begroting op enkele plaatsen aandacht aan 'vrouwen en gewapende conflicten' (hoofdstuk E van het PfA) o.a. aan de hand van de Veiligheidsraad Resoluties 1325 en 1820. Bij Defensie is dat thema, behalve bij het personeelsbeleid, afwezig. Wij steunen het beleid van de regering om in te zetten op een verdere betrokkenheid van vrouwen bij het voorkomen van oorlog en het werken aan vrede zoals geformuleerd in het Nationaal Actieplan (NAP) 2008-2011 voor de implementatie van VR Resolutie 1325. Er komt een onderzoek naar de stand van zaken ten aanzien van dit Actieplan, waarbij waarschijnlijk zal blijken dat er veel te weinig gebeurd is. Ook hier wreekt zich een tekort aan geïntegreerd beleid, hetgeen veroorzaakt wordt doordat het door een aparte dienst - die kennelijk te weinig invloed heeft bij andere afdelingen - wordt uitgevoerd. Wij vragen ons ook af of er voldoende budget is om de ambities waar te maken.

Ook andere landen hebben zulke actieplannen aangenomen. De grootste winst is er voor vrouwen uit conflictgebieden die er (soms) in slagen om met een beroep op Resolutie 1325 betrokken te worden bij vredesonderhandelingen en wederopbouw.

De VR Resolutie 1325 gaat **slechts**¹ over de eerste strategische doelstelling (E1) van het *Platform for Action* uit Beijing, nl. participatie van vrouwen bij het oplossen van conflicten.

---

¹ Bij nacorrectie is gebleken dat het woord **slechts** hier vervangen moet worden door **vooral**

Wij verwachten dat ook ingezet zal worden op andere strategische doelstellingen zoals het bevorderen van niet gewelddadige vormen van conflictoplossing (E3).

Lessen geleerd in Afghanistan – en nu verder?

Wij constateren dat de ervaringen, opgedaan in Afghanistan bijdragen tot de bezinning op het beleid inzake missies (Def, diverse plaatsen). Wij kijken daar aldus tegen aan.

Wij hebben waardering voor de durf van de Nederlandse inzet in Afghanistan om een andere strategie te hanteren dan met name de Amerikaanse troepen doen. Maar wij blijven van mening dat het niet productief is de situatie in Afghanistan met militaire middelen te willen verbeteren. Integendeel: de taliban worden sterker en zijn duidelijker aanwezig, niet alleen in het zuiden van het land, maar ook elders.

De laatste maanden is het aantal aanslagen in Kabul sterk gestegen. Er moet meer dan nu gebeurt met civiele middelen worden gewerkt. We zijn er van overtuigd, dat de bevolking niet de kant van de taliban zal kiezen, als er minder corruptie is, meer werkgelegenheid en beter onderwijs, ofwel: als de levensstandaard verbeterd is. Als de bevolking vertrouwen heeft in een democratisch en eerlijk gekozen regering, zullen de extremistische groepen geen aanhang meer vinden. Er moeten civiele projecten gestart worden, zowel op grote als op kleine schaal, door kleine ngo's. Zij bereiken direct de mensen om wie het gaat. De resultaten daarvan geven individuele mensen moed en vertrouwen en hebben een uitstraling van hoop op mogelijkheden. Voor vrouwen en de vrouwenbeweging is dit van groot belang.

Wij zijn blij met de inzet voor de training van de politie. Een professioneler en beter betaald politie- en rechterlijk apparaat zal de veiligheidssituatie zeker verbeteren. Naast wat wij al noemden is veiligheid de vierde factor waarmee de vooruitgang van Afghanistan naar een democratischer en welvarender land gerealiseerd kan worden.

De belangrijkste vraag voor dit moment is, zoals we allen weten, die naar een eventuele voortzetting van de missie. Het civiele werk dient losgekoppeld te worden van de duur van de ISAF-missie en als zodanig voortgezet en verstevigd te worden, op de manier van de opmerkingen die wij onder de voorgaande kopjes hebben gemaakt. We voegen daar een nauwe samenwerking met de taliban aan toe. De richting zal in de hele regio gevonden moeten worden door een krachtige inzet van diplomatie, dialoog en opbouw van democratie, over alle basisproblemen die in de Afghaanse maatschappij bestaan, teneinde de voorwaarden te vestigen waarop een vreedzame samenleving kan ontstaan.

II. Wapens: bestrijden en verwijderen

Wapenproductie en wapenhandel ondermijnen economische ontwikkelingen wereldwijd en zijn een obstakel voor het bereiken van de Millenniumdoelen in 2015. Wapens zijn voer voor oorlogen, onderdrukking en milieuschade en worden ongehinderd verhandeld op onze markten. Kortom: wapens vormen een bedreiging voor vrede en veiligheid van mensen en milieu in algemene zin. Er is geen enkel 'vredesdividend' mee te behalen.

Tot de Doelstellingen Beleidsprogramma van het kabinet Balkenende IV behoren de bestrijding van proliferatie van massavernietigingswapens en de bevordering van ontwapening (BuZa p.12). We zouden dat op de volgende punten willen concretiseren.

Kernwapens. Waartoe dienen ze nog?

De zinloosheid van het bezit van kernwapens en de dwaalweg van het kernwapenbeleid van de NAVO zijn recent weer meer onder de aandacht gebracht. De oproep van president Obama voor een kernwapenvrije wereld, de herziening van het Strategisch Concept van de NAVO

(Def p.10) en de Conferentie voor de toetsing van het Non-proliferatieverdrag (NPV) BuZa p.31) bieden nu een kans voor moedige stappen. Minister Verhagen heeft zich vorig jaar voorstander verklaard van de afschaffing van kernwapens. Bij nader inzien blijkt de minister toch niet zo'n moedige stap te zetten. Hij blijft vasthouden aan bilaterale stappen, hetgeen naar ons inzicht neerkomt op afwachten.

Het kabinet zet in op menselijke veiligheid (BuZa p.33). Kernwapens geven zeker geen menselijke veiligheid en ook geen duurzame vrede. Wel alles wat daarmee in strijd is en zonder onderscheid te maken tussen vriend of vijand. Met vreselijke gevolgen voor de hele wereld en dat generaties lang.

Met het oog op de komende toetsingsconferentie van het Nonproliferatieverdrag (BuZa, p.80) dringen wij er op aan dat er een actief Europees beleid gevolgd wordt voor de *Common Position* van de EU. Daarbij behoren voor ons de geleidelijke terugtrekking van de resterende tactische kernwapens in Europa en de sluiting van de Amerikaanse bases.

Daarbij biedt de komende herziening van het strategisch concept van de NAVO de gelegenheid om daaruit de kernwapenparagraaf te verwijderen. Wij wensen dat Nederland zich voortdurend actief opstelt om te bereiken dat de dreiging van nucleaire wapens wordt weggenomen. Daartoe kan samengewerkt worden binnen de *Conference on Disarmament* en de IAEA (BuZa p.81).

Tenslotte. Zolang bijvoorbeeld Israël buiten alle verdragen om gesteund door de VS en andere westerse landen kernwapens bezit, zullen andere landen in die regio zich bedreigd voelen en werken aan de ontwikkeling van een kernwapen. Het gevolg van deze discriminerende regel in het NPV en de doctrine van de NAVO moeten worden besproken, als we werkelijk vrede willen.

Wapenhandel

Wij staan voor totale en universele ontwapening. Voor de *Women's International League for Peace and Freedom* is dit al een doel sinds haar oprichting in 1915. Het is inderdaad een lange weg. In de laatste jaren raken wij meer en meer verontrust over de ruimte die de wapenexport in Nederland en de EU en in bilaterale betrekkingen geboden wordt. Ondanks overeenkomsten en regelgeving is daarop volstrekt onvoldoende rapportage en controle. Wij stemmen in met de brief die de coalitie tegen de wapenhandel² u op 3 juni 2009 zond. Wij vragen u dringend dit uitstekende (en verontrustende) overzicht van urgente aspecten van de wapenexport tijdens uw beschouwingen in de Kamer bij de hand te houden!
www.stopwapenhandel.org

III. De NAVO

In 2010 zal de herziening van het Strategisch Concept van de NAVO tot stand moeten komen (BuZa p.29). Hoe gaat de regering deze discussie vormgeven?

Wij lezen met schrik dat de NAVO in de rij van vredesorganisaties wordt gezet, als partners gelijkwaardig aan EU, VN en OVSE (p.30). Wij vinden dat schaamteloos, zeker sinds de steun van de NAVO - na *nine/eleven* - aan de Verenigde Staten ten tijde van de aanvang van de oorlog in Afghanistan op grond van zelfverdediging. Wij hebben veel respect voor 'onze blauwhelmen' en hun missies, maar raken meer en meer verontrust dat zij hun werk in Afghanistan binnen het NAVO-beleid moeten uitvoeren. In het Handvest van de Verenigde Naties zijn de lidstaten gehouden aan het verbod op het gebruiken van geweld. De opvattingen van de NAVO over bedreiging en zelfverdediging c.q. afschrikking en preventief aanvallen is daarmee totaal in strijd.

---

² Bestaande uit IKV Pax Christi, Oxfam Novib, Unicef, Stichting Vluchteling, Amnesty International en Campagne tegen de Wapenhandel

Nederland ligt aan de NAVO vastgeklonken, in het bijzonder door strategisch partnerschap tussen de EU en de NAVO. Militaire missies liggen dicht bij elkaar of lopen in elkaar over. Nederland is totaal aan de kernwapenstrategie gebonden. De OVSE lijkt in vergelijking daarmee in de marge te verkeren.

Wij dringen er op aan dat bij het herzieningsproces van de NAVO ruimte wordt gemaakt voor inbreng uit de samenleving, de politiek en het parlement. Doel is een proces in te gaan, waarin oprecht gezocht wordt naar een Europa dat op vrede gericht is en de eigen organisaties zowel als de internationale verbanden daarop beoordeelt en vormgeeft.

Zie ook: Vrede en veiligheid in de Europese Unie. Aanbevelingen voor een Europese veiligheidsbeleid. 2009. Uitgave Europese afdelingen van WILPF in samenwerking met Vrouwen voor Vrede. www.wilpf.nl